BANK SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O`RNI

Tulaganova Muyassar Shovkat qizi
TMI tayanch doktoranti:

Annotatsiya: Yangi texnologiyalar, elektron xizmatlar bizning kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylandi. Jamiyat kundan-kun axborotkommunikatsiya texnologiyalariga tobora ko'proq qaram bo'lib borayotganligini hisobga olib, ushbu texnologiyalarni himoya qilish va ulardan foydalanish milliy manfaatlar uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega va juda muhim mavzuga aylanmoqda. Shuning uchun zamonaviy raqamli texnologiyalaridan foydalanish davr talabi va taqozosidir.

Kalit so`zlar: Bank, raqamli, texnologiya, elektron, moliya, kredit, kommunikatsion.

Bugungi kunda har bir kunimiz mamlakatimiz iqtisodining rivojlanishida muhim omil bo`luvchi yangiliklarga boy bo`lmoqda, jumladan, jahon bankmoliya tizimining jadal sur`atlarda rivojlanib borishi natijasida iqtisodiyotning muhim tarmog`idan biri hisoblangan bank sohasida ham yangi zamonaviy raqamli texnologiyalari (RT) dan foydalanishga yanada ko`proq ehtiyoj sezilmoqda. So'nggi o'n yil O'zbekiston uchun o'ziga xos "o'zgarishlar davri" bo'ldi. Mamlakatimizda bozor aralash iqtisodiyotini shakllantirishga qaratilgan keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bunda kuchli va barqaror rivojlanayotgan bank tizimini yaratish muhim ro`l o'ynaydi. Mamlakatimiz bank sektori uchun mustaqillik davri monobank tizimidan bozor iqtisodiyoti talablariga javob beradigan yangi, zamonaviy bank tizimini yaratishga, universal bank tizimini shakllantirishga o'tish davri edi. Mustaqillikning so'nggi yillarida O'zbekistonda to'liq ishlaydigan bank tizimini yaratish va rivojlantirish bo'yicha quyidagi qadamlar qo'yildi: - mamlakatning mustaqil Markaziy banki tashkil etildi, unga pul muomalasini tartibga solish, tijorat banklari tizimini shakllantirish, shuningdek to'lov tizimini yaratish vazifalari yuklatildi; - to'laqonli milliy valyuta - so'm muomalaga chiqarildi, bu mustaqil bank tizimini shakllantirishda muhim bosqich bo'ldi; - Qonunchilik bazasi sifat jihatidan takomillashtirildi, jumladan ikkita qonun: "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida" va "Banklar va bank faoliyati to'g'risida". Shunday qilib, 90-yillarning oxiriga kelib mamlakatda har tomonlama barqaror bank tizimi vujudga keldi, xalqaro standartlarga muvofiq zamonaviy bank nazorati samarali faoliyat ko'rsatdi va bank faoliyatini tartibga solish mexanizmi yaratildi. So'nggi yillarda bank tizimini liberallashtirish va isloh qilishga qaratilgan qator dasturiy hujjatlar qabul qilindi. Bundan tashqari, hujjatlar bank faoliyatini liberallashtirishga tizimli va bosqichma-bosqich yondoshishga asoslangan. Bugungi kunda O'zbekistonga zamonaviy bank infratuzilmasiga ega samarali bank tizimini yaratish vazifasi qo'yilmoqda. Amalga oshirilayotgan bank tizimini isloh qilish dasturi banklarni xususiylashtirish jarayonini jadallashtirish, banklarning kapitaliga qo'shimcha tashqi va ichki investitsiyalarni jalb etish, ularning faoliyatini tijoratlashtirish, tadbirkorlik tuzilmalarining banklarni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish va investorlarning banklarga bo'lgan ishonchini oshirish orqali uni erkinlashtirishning asosiy yo'nalishlarini belgilab beradi. Xususiy kapitalga ega yangi banklar tarmog'ini rivojlantirish O'zbekiston bank sektorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Hozirda muvaffaqiyatli bank faoliyatining asosiy omillaridan biri bu raqamli texnologiyalaridan foydalangan holda doimiy ravishda innovatsiyalarni joriy etishdir. Ilmiy-texnik taraqqiyot innovatsion jarayon kontseptsiyasi, raqobatning kuchayishi va eng yangi raqamli texnologiyalaridan faol foydalanish tijorat banklarini o'z faoliyatini tashkil etish va rivojlantirishga munosabatlarni o'zgartirishga undaydi. Texnologik, moliyaviy va tashkiliy yangiliklarning joriy etilishi dinamik o'zgaruvchan voqelik sharoitida raqobatbardosh bo'lib qolishni ta'minlaydi, bank faoliyati yangi raqamli texnologiyalarini joriy etish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi. Yangi hisoblash platformalariga o'tish uchun dasturiy ta'minot, kompyuter va telekommunikatsiya

uskunalariga sarmoya kiritib, banklar xarajatlarni kamaytirishga va muntazam ishlarni tezlashtirishga va raqobatda yetakchilik qilishga intilishadi. Shubhasiz, bizning respublikamizda mijozlar bilan ishlashning yangi usullari sezilarli darajada rivojlanmoqda, ammo bu yo'nalishda faqat dastlabki qadamlar qo'yildi va bu sohada rivojlanish uchun juda katta joy mavjud. Faoliyatning o'zgaruvchan sharoitlariga muvofiq har qanday tijorat banki moliya bozorining to'laqonli ishtirokchisi sifatida ichki tashkiliy innovatsion jarayonlarning tashabbuskori bo'lib, o'zini o'zgartirishga majbur bo'ladi. Agar yaqin vaqtgacha har qanday iqtisodiy rivojlangan mamlakatda bank xizmatlari bozori ishtirokchilar iqtisodiy va qonuniy ravishda haddan tashqari raqobatdan himoya qilingan oligopoliya bo'lgan. Biroq, qisqa vaqt ichida yangi iqtisodiyotning jadal rivojlanayotgan texnologiyalari bank biznesida mavjud bo'lgan raqobatdagi ko'plab iqtisodiy to'siqlarni yo'q qildi. Kredit tashkilotlari an'anaviy bozor ishtirokchilari va telekommunikatsiya kompaniyalari yoki global tarmoqdagi xizmat ko'rsatuvchi provayderlar tomonidan raqobatni kuchaytirmoqda. An'anaviy banklar o'z turlaridan tashqari, nafaqat tezkor, ambitsiyali va harakatchan moliya tashkilotlari, balki biznesning yana bir toifasi - texnologik, boy va global bo'lib, mijozlar bazasi uchun shiddatli kurash olib bormoqda. Darhaqiqat, tijorat banklari tomonidan raqamli texnologiyalarni qo`llagan holda ko`rsatilayotgan barcha xizmatlarning tezkorligi, sifati va shaffofligi bugungi kun talabidir. Endilikda an`anaviy bank xizmatlari o`rnini to`la egallayotgan zamonaviy masofaviy bank xizmatlarining turli ko`rinishlari aynan shu tezlik, sifat va ishonchni ta`minlayotgani hech kimga sir emas. Zamonaviy bank xizmatlari mijozlarga yanada kengroq qulaylik yaratgan holda ularning imkoniyatlari oshirilishiga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, mamlakat iqtisodiyotining qon-tomiri hisoblangan bank tizimini yanada isloh qilish, uning barqarorligini oshirish, yuqori xalqaro reyting ko`rsatkichlariga erishishning ustuvor yo`nalishlari hamda raqamli texnologiyalardan keng foydalangan holda zamonaviy naqd pulsiz hisob-kitoblar mexanizmlarini joriy etish bo`yicha olib borilayotgan ishlar banklarimiz tomonidan mijozlarga ko`rsatilayotgan xizmatlar sifati, to`lov intizomi va madaniyatini yangi bosqichga ko`tarilishini ta‘minlash bilan birga, barcha iqtisodiy tarmoqlar taraqqiyotini mustahkamlashga ham o`zining ijobiy ta`sirini ko`rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati:

1. "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida "2020 yil 5 oktyabrdagi UP-6079-sonli Farmoni // Milliy qonunchilik bazasi, 06.10.2020 y., 06/20 / 6079/1349

2. Gulyamov S.S , Abdullayev O.M “Iqtisodiyotda zamonaviy axborot tizimlari va texnologiyalari”. T : ImpressMedia, 2018

3. Shipov S. Sifrovaya ekonomika. M.2018

4. www.mitc.uz/- ofisialniy sayt Ministerstva informasionnix texnologiy i kommunikasiy Respubliki Uzbekistan